

Herdenkingsjaar afschaffing Trans Atlantische slavernij 2023/2024

Doorwerking van het slavernijverleden in praktijk en onderwijs van de GGZ

Verslag Workshop met Glenn Helberg en Lida van den Broek op 30 januari 2024:

Doorwerking van het kolonialisme op ons leven en werken.

Na het introductie Panel op 22 juni en het Panel 'praktijk van de GGZ' op 27 oktober 2023 is deze workshop de derde bijeenkomst in het Herdenkingsjaar Afschaffing trans-Atlantische slavernij. Hierin komt aan de orde welke essentiële aspecten tot op vandaag onvoldoende zijn meegenomen in de ontwikkelingen, waardoor een echte omslag nog moet komen.

De workshop wordt geopend door Marina van Dijk vanuit de voorbereidingsgroep gevolgd door een welkom door Rudolf Ponds, de nieuwe voorzitter van het NIP. Maja Heijmans-Goedschalk, voorzitter van de Surinaamse Psychologenvereniging is de dagvoorzitter. Onder anderen is Kimberley Rakijo aanwezig als voorbereider vanuit de Transculturele psychiaters van het NVvP. Aangesloten zijn naast deelnemers uit de GGZ en hulpverlening ook een aantal medewerkers van het ministerie van volksgezondheid, welzijn en sport.

Dr. Glenn Helberg: Continuïteit en discontinuïteit

Een filmpje van Angela Rye en Sonny Bergman uit 2014, 'Yes Babies', waarin een groep kinderen leren scanderen: 'i Love my hair', '... skin, enz. waarmee Glenn Helberg begint is even schattig om te zien als voor veel mensen een confrontatie met een lijdensgeschiedenis waardoor het nodig is aan deze vorm van empowerment te doen.

Hij vertelt dat doorwerking, 'Continuïty' in het Engels, van kolonisatie, bestaat uit het voortduren van de militaire overmacht, handel en avontuurlijkheid, in veel gevallen ook samengaand met verspreiding van het Christendom, van jonge mannen uit de koloniserende landen, die een 'wit' privilege hadden. In avontuurlijkheid is inbegrepen seksuele avontuurlijkheid en overmacht, waarin seksueel geweld en mixen van cultuur afgedwongen is. Met het wit als uiterlijke zichtbaarheid van dominantie.

Alle landen die gekoloniseerd waren zijn nog steeds bezig zich te hernemen wat hun eigen cultuur betreft. Hernemen van wat men leerde, namelijk dat de eigen cultuur, taal godsdienst en gezinsvorming niet oké zijn.

Bij afschaffing van de kolonies werden wetten geïntroduceerd waarin de overheerserscultuur werd vastgelegd door mannen, witte mannen. Gevolg was dat wanneer bevrijde maar arme en ontheemde mensen al snel niet aan de wet voldeden, en als gevangenen weer gedwongen voor hun eten moesten werken. Terug bij af.

Glenn bepleit ruimte voor het herstel van eigen cultuur, verbinding met de eigen waarden en de eigen steunsystemen.

Transcultureel systeemen denken vraagt dat veiligheid wordt gecreëerd om te luisteren naar de ander, en transitie mogelijk te maken naar de eigen waardigheid van iedereen. In de hulpverlening zijn veeleer aandacht en gevoelens, verbeeld in bijvoorbeeld levenslijn en genogram, in methoden die verbinding van lichaam en geest bevorderen, essentieel om herstel mogelijk te maken. Ruimte voor dit herstel wordt gevraagd aan samenleving en GGZ.

Glenn benadrukt dat racisme op dit moment niet zozeer een individueel probleem is, maar een systemisch, constitutioneel probleem.

Dr. Lida van den Broek: De ironie van gelijkheid.

Er is een paradox in de wens gelijk te behandelen en de dagelijkse praktijk van ongelijkheid.

Opvattingen: veranderingen in de visie op wat gelijke behandeling is (Er is juist vaak iets anders nodig om te bereiken dat mensen in ongelijke situaties dezelfde kansen hebben), traditioneel en hedendaags racisme en bedoelde en onbedoelde verschillen. Daarnaast de mechanismen: personificatie, perceptuele vervorming en selectieve waarneming. Zij illustreert dit met een film over een experiment met drie mannen die overeenkomen op alle aspecten behalve kleur, die nogal in het openbaar een fiets stelen in een druk park. Hierbij krijg de witte persoon hulp omdat men veronderstelt dat hij de sleutel kwijt is en komen de mensen van kleur snel in contact met de politie.

Lida werpt de vraag op: waarom schieten we zo weinig op? En verwijst naar een proces waarin niet het individu maar het politieke, economische en sociale systeem van witte dominantie nog steeds op de achtergrond meespeelt in de misvatting dat wit superieur en universeel is en kleur een (zwakkere) groep. Zij veronderstelt dat intergenerationeel trauma uit eerdere periodes in de geschiedenis doorgegeven is in de raciale kolonisatie; mensenhandel en slavernij vanaf midden 17^e eeuw. Trauma zou dan de basis zijn van racisme en daarmee veel dieper zitten dan verondersteld en ook meer in het lichaam en onderbewust, dan in het bewuste denken. Heling van trauma vindt veel meer plaats via het lichaam dan via het brein. Ze beschrijft daarbij de verschillen tussen niet-helende reacties van verschillende groepen.

Voor de discussie zijn er drie vragen opgesteld om in break-out rooms over te denken en te praten:

- Wat zijn jouw 'Heilige huisjes' ?
- Wat is je reflexreactie als je iemand van kleur of wit tegenkomt die je niet kent?
- Heb je voorbeelden van Personificatie, Perceptuele vertekening en Selectieve waarneming?

Met dank aan de beleidsmatige, publicitaire en technische ondersteuning van het NIP:
Jitske Vasbinder, de afd. Communicatie en Lisa Marie Eikenaar

Namens de voorbereidingsgroep,
Annemieke Verwaal